

Matkailututkimus 10: 2, 40–44 (2014)

©Suomen matkailututkimuksen seura

Suomen matkailututkimuksen seura

Puheenvuoroja

Lumeton joulumaa?

*Heli Ilola, Maria Hakkarainen & José-Carlos García Rosell
Lapin yliopisto, Matkailualan tutkimus-
ja koulutusinstituutti (MTI)*

Vielä 30 vuotta sitten Rovaniemen lentokenttä ja hotellit olivat suljettuina joulun aikaan. Nykyään joulu on Rovaniemen vilkkain ja kansainvälinen matkailusesonki. Ihmiset eri puolilta maailmaa saapuvat Lappiin tapaamaan joulupukkia – mutta myös kokemaan talven ihmemaata. Lumi on tunnelman luoja, ja matkailumainosten kuvaama joulupukki asuu lumihankien keskellä. Monet joulumatkailijat haluavat laskea liukumäkeä tai osallistua esimerkiksi koiravaljakko-, poro- tai moottorikelkkasafareille. Lumisilla maisemilla ja edellä mainituilla aktiviteeteilla houkuteltaan matkailijoita Rovaniemelle myös joulukaudella 2014; ensimmäiset tarjolla olevat matkapaketit ajoittuvat aivan joulukuun alkupuolelle (ks. esim. www.thomson.co.uk). Ilmastonmuutos on kuitenkin heittämassä – tai jo heittänyt – uhkaavan varjon lumen ja joulun yhteiselolle. Tarkastelemme puheenvuorossamme tätä uhkaa ja sen herättämiä kysymyksiä joulumatkailun vastuullisuudesta.

Lumettomuuden uhka

Onko Rovaniemellä todella lunta, kun ensimmäiset joulumatkailijat saapuvat? Kukaan tuskin voi tätä luvata. Vuonna 2013 koettiin sellainenkin tilanne, että valkea talvimaisema ja tunnelma vaihtuivat pimeyteen, vesitateeseen ja loskaan juuri joulunpyhien aikaan. Joulun ja uudenvuoden välipäivinä joulumatkailijat liukastelivat Rovaniemen kaduilla ja kiertelivät suurimpia lätäköitä siinä missä kaupunkilaiset itsekin.

Ilmastonmuutoksen vaikutukset matkailuun yleensäkin ovat suuret, eikä Rovaniemen joulumatkailu ole tässä suhteessa poikkeus, pikemminkin päinvastoin. Lämpimät syksyt ja pysyvän lumipeitteen tulo viivästyminen ovat jo aiheuttaneet ongelmia, ja ennusteiden mukaan talven tulo viivästyy tulevaisuudessa entisestään. Juuri ilmastonmuutos onkin luultavasti kaikkein suurin haaste Rovaniemen joulumatkailulle. Lumista ympäristöä joudutaan jatkossa yhä useammin hakemaan pohjoisempaa

Lapista. (Ks. Hakulinen, Komppula & Saraniemi, 2007, s. 68–69; Ilola, Hakkarainen & García-Rosell, 2014, s. 19–21; Järviluoma 2009; Tervo-Kankare, Hall & Saarinen, 2013.)

Kaarina Tervo-Kankareen, C. Michael Hallin ja Jarkko Saarisen vuonna 2007 tekemässä kyselytutkimuksessa tiedusteltiin lumen merkitystä Rovaniemen joulumatkailijoille (ks. Tervo-Kankare ym., 2013). Kyselyyn vastasi 246 Rovaniemellä vierailutta ulkomaista matkailijaa. Heistä vain vajaa neljännes (23 %) ilmoitti, että olisi tullut Rovaniemelle siinäkin tapauksessa, että siellä ei olisi lunta. Käytännössä matkailijoilla ei ole etukäteen varmaa tietoa siitä, onko lunta vai ei, mutta tulos kertoo selvästi, että lumella on joulumatkailijoille suuri merkitys.

Mielikuva talvisesta joulumaasta on niin vahva, että useimmat joulumatkailijat pitävät lumen olemassaoloa itsestäänselvyytenä. Toisaalta matkakohteisiin tutustutaan nykyisin etukäteen muun muassa webkameroiden kautta, jolloin tieto lumetilanteesta tulee ilmi ja lumen puuttuminen hermostuttaa joulumatkalle lähdössä olevia. Seuraavat matkailusivusto TripAdvisorin keskustelupalstalla (eri vuosina) julkaistut puheenvuorot kertovat kolmen Rovaniemelle lähdössä olleen brittiläismatkailijan huolestuneista tunnelmista:

”Siellä ei ole lunta. Viime viikolla oli mutta se on sulanut. ...Toivotaan kunnan lumimyrskyä ennen viikonloppua!”

”Mekin matkustamme sunnuntaina ja olemme katsoneet webkameroita ja sää-tiedotuksia. ...jos lunta ei ole, lomamme on pilalla. ...Haluaisin odottaa lomaa mutta nyt pelkään sitä. Tiedän että ketään ei voi syyttää säästä, mutta me tosiaan luulimme että tähän aikaan vuodesta Lapissa olisi paljon lunta.”

”...olen melko stressaantunut. Ei ole mitään mieltä matkustaa sinne, jos lunta ei ole.”

Tilanne herättää monia kysymyksiä, joita pohditaan muiden joulumatkalle lähdössä olevien tai siellä jo käyneiden kanssa: Jos lunta ei ole Rovaniemellä, miten olisi mahdollista päästä käymään matkan aikana jossain pohjoisempana, missä lunta on? Onnistuvatko valmiiksi tilatut ohjelmat, kuten koira- ja poroajelut, jos lunta ei ole? Olisiko parempi siirtää jo varattu matka myöhäisempään ajankohtaan tai vaihtaa Rovaniemi johonkin muuhun Lapin kohteeseen – jos se ylipäänsä vielä onnistuu? Mistä löytyvät parhaat sääennusteet, webkamerat ja tiedot lumetilanteesta Rovaniemellä?

Moni matkailusivuston palstalle kirjoittava kertoo matkan lähestyessä seuraavansa sää-tiedotuksia ja webkameroita lähes pakonomaisesti, jopa useita kertoja päivässä, jolloin lomanodotus muuttuu stressaavaksi. Sää- ja lumetilanteet vaihtelevat marras–joulukuussa nopeastikin, ja matkan peruuttaminen tai siirtäminen aivan viime hetkellä on vaikeaa, ainakin ilman taloudellisia uhrauksia. Toisaalta moni matkailija

todennäköisesti olettaa, että lunta on, eikä hakeudu matkailu- tai säätietosivuille tarkistamaan asiaa etukäteen.

Vastuullisuus tarkoittaa muun muassa sitä, että matkailijat voivat luottaa heille annettuihin markkinointilupauksiin (Campelo, Aitken & Gnoth, 2011). Rovaniemen joulumatkailua ei tässä mielessä voi nykyisellään pitää erityisen vastuullisena. Talvista tunnelmaa huokuvien valokuvien ja huskysafareiden houkuttelemana Rovaniemelle saapuva matkailija on ymmärrettävästi pettynyt, jos lunta ei ole tai sitä on hyvin vähän. Kuten edellä kävi ilmi, matkailijan hyvinvointia ei lisää sekään, jos lumitilanteen epävarmuus paljastuu hänelle etukäteen. (Ks. Hakkarainen, García-Rosell & Ilola, 2014.)

Alkutalven lumiolosuhteiden epävarmuus tuottaa harmia ja epävarmuutta matkailijoiden lisäksi monille paikallisille matkailualan toimijoille, kuten matkailuyrittäjille ja matkailuyritysten työntekijöille. Lumen tuloa odottavat joulun alla myös tavalliset rovaniemeläiset, eivätkä hekään pelkäästään omasta puolestaan. Monet rovaniemeläiset katselevat kaupunkiaan matkailijoiden näkökulmasta ja haluavat osaltaan vaalia mielikuvaa talven ihmemaasta, mutta sääoloihin he eivät voivat vaikuttaa (ks. Ahvenjärvi, Erkkilä & Litola, 2014).

Lumettomuuteen sopeutuminen?

Suomen talvimatkailun toimijat eivät ole toistaiseksi kovin aktiivisesti eivätkä ennakkoivasti pyrkineet sopeutumaan ilmastonmuutokseen (ks. Tervo-Kankare, 2012 ja 2013). Tämä pätee myös Rovaniemen joulumatkailuun – yleisin ”sopeutumiskeino” lienee pakkasten ja lumisateiden toivominen, säätiedotusten seuraaminen ja mahdollisten korvaavien aktiviteettien järjestäminen silloin kun niihin on pakko turvautua. C. Michael Hallin (2014) joulumatkailua käsittelevän artikkelin otsikkona on *Will climate change kill Santa Claus?* Jos ilmastonmuutokseen ei varauduta nykyistä paremmin, joudutaan tätä kysymystä pohtimaan ehkä toden teolla.

Yksi mahdollinen sopeutumiskeino ilmastonmuutokseen on joulusesongin pidentäminen. Ennusteiden mukaan joulun jälkeen lunta riittää Rovaniemen seudulla tulevaisuudessakin varmemmin kuin ennen joulua. (Järviluoma, 2009.) Tammi-helmikuussa myös kaamoksen tunnelma pimeine iltoineen on vielä koettavissa. Edellä mainitun tutkimuksen tulokset antavat ainakin osittaista tukea joulusesongin pidentämiselle: 42 % kyselyyn vastanneista matkailijoista kertoi, että vierailisi Rovaniemellä tammikuussa, jos lunta olisi vasta silloin (Tervo-Kankare, 2011, s. 125; Tervo-Kankare ym., 2013, s. 309). Venäläisten matkailu onkin jo venyttänyt joulusesonkia tammikuulle.

Muita sopeutumiskeinoja ilmastonmuutokseen ovat muun muassa keinolumentus, muiden vetovoimatekijöiden kuin talvisen ympäristön ja lunta vaativien aktiviteettien korostaminen, toimintojen siirtäminen lumisille alueille sekä markkinoinnin suuntaaminen sellaisiin maihin, joista tuleville matkailijoille lumi ei ole ratkaisevan tärkeä elementti. Lumisen ympäristön aikaansaaminen keinotekoisesti onnistuu yleensä vain rajatulle alueelle. Sen avulla saadaan tarvittaessa toteutettua esimerkiksi lyhyitä poro- tai koiravaljakkoajeluita, mutta laajemman talven ihmemaan luominen ei keinotekoisesti onnistu. Keinolumentus ei ole myöskään ekologisesti kovin vastuullinen

ratkaisu. Korvaavien houkuttimien kehittäminen ja menestyksekkäs markkinointi on haasteellista, koska mielikuva joulupukin lumisesta asuinympäristöstä on vahva ja nykyinen matkailumarkkinointi pitää sitä edelleen yllä. (Ks. Järviluoma 2009, s. 41–42; Tervo-Kankare, 2011; Tervo-Kankare ym., 2013.)

Rovaniemelle luodussa joulubrändissä (Paikan brändi...) ei juurikaan puhuta lumesta tai talvesta vaan korostetaan muita joulun elementtejä, kuten aitoutta, antamista, välittämistä, yllättävyyttä ja luovuutta. Brändi on tässä suhteessa lähtökohdiltaan vastuullinen. Toinen kysymys on, riittävätkö joulubrändissä korostetut elementit houkuttelemaan matkailijoita Rovaniemelle. Nykytilanteessa todennäköisesti eivät riitä. Kuten edellä todettiin, mielikuvaa joulupukin lumisesta asuinympäristöstä on vaikea sivuuttaa tai muuttaa.

C. Michael Hall (2014) pohtii aiemmin mainitun artikkelinsa lopussa, voisiko maailmalle leviävä viesti ilmastonmuutoksen uhkaamasta joulupukista havahduttaa ihmiset. Voisiko joulupukki – sen sijaan että pyrkii kaikin keinoin pitämään yllä kuvaa, joka ei ainakaan joka vuosi vastaa todellisuutta – osallistua taisteluun ilmastonmuutosta vastaan kertomalla avoimesti, että hänen kotipaikkansa talvinen idylli on uhattuna? Matkailualan käytännön toimijoille ajatus on ehkä toistaiseksi liian radikaali. Mutta ei liene kenenkään edun mukaista, että sekä matkailijat että heitä palvelevat yrittäjät ja työntekijät joutuvat joka vuosi jännittämään joulukuun säitä ja lumitilannetta. Jos emme voikaan kovin paljon vaikuttaa ilmastoon, voimme vaikuttaa siihen, millaista joulumatkailu on tulevaisuudessa. Avoin keskustelu lumettomuuden aiheuttamasta uhasta voisi kannustaa sekä matkailuyrityksiä että matkailun kehittäjiä nykyistä ennakoivampaan ja vastuullisempaan otteeseen. Nykyisin lumen voimaan luotetaan edelleen ja sen puutteeseen varaudutaan. *Lapin Kansa* uutisoi marraskuussa 2014 matkailuyritysten valmistautumisesta joulukauteen: ”Lumetus takaa valkoisen joulusesongin” (Lavia, 2014) ja ”Tykkilumella valkea joulu Napapiirille” (Niemelä, 2014).

Lähteet

- Ahvenjärvi, S., Erkkilä, E. & Litola, K. (2014). Rovaniemi arjen ja joulun paikkana – paikallisten kokemuksia matkailukaupungista. Teoksessa H. Ilola, M. Hakkarainen & J.-C. García-Rosell (toim.), *Joulu ainainen? Näkökulmia Rovaniemen joulumatkailuun* (s. 25–40). Rovaniemi: Matkailualan tutkimus- ja koulutusinstituutti.
- Campelo, A., Aitken, R. & Gnoth, J. (2011). Visual rhetoric and ethics in marketing of destinations. *Journal of Travel Research*, 50(1), 3–14.
- Hakkarainen, M., García-Rosell, J.-C. & Ilola, H. (2014). Kohti vastuullista joulumatkailua. Teoksessa H. Ilola, M. Hakkarainen & J.-C. García-Rosell (toim.), *Joulu ainainen? Näkökulmia Rovaniemen joulumatkailuun* (s. 83–87). Rovaniemi: Matkailualan tutkimus- ja koulutusinstituutti.
- Hakulinen, S., Kompula, R. & Saraniemi, S. (2007). *Lapin joulumatkailutuotteen elinkaari: Concorde-lennoista laajamittaiseen joulumatkailuun*. Helsinki: Matkailun edistämiskeskus.
- Hall, C. M. (2014). Will climate change kill Santa Claus? Climate change and high-latitude Christmas place branding. *Scandinavian Journal of Hospitality and Tourism*, 14(1), 23–40.

- Ilola, H., Hakkarainen, M. & García-Rosell, J.-C. (2014). Johdanto Rovaniemen joulumatkailuun. Teoksessa H. Ilola, M. Hakkarainen & J.-C. García-Rosell (toim.), *Joulu ainainen? Näkökulmia Rovaniemen joulumatkailuun* (s. 9–22). Rovaniemi: Matkailualan tutkimus- ja koulutusinstituutti.
- Järviluoma, J. (2009). Ilmasto muuttuu – kuinka käy Rovaniemen matkailun? Teoksessa J. Järviluoma & L. Suopajarvi (toim.), *Ilmastonmuutoksen ennakoituihin vaikutuksiin sopeutuminen Rovaniemellä. Clim-ATIC-hankkeen raportti* (s. 32–50). (Lapin yliopiston yhteiskuntatieteellisiä julkaisuja C 52.) Rovaniemi: Lapin yliopisto.
- Lavia, R. (2014). Lumetus takaa valkoisen joulusesongin. *Lapin Kansa*, 10.11.2014.
- Niemelä, N. (2014). Tykkilumella valkea joulu Napapiirille. *Lapin Kansa*, 11.11.2014.
- Paikan brändi sanoista teoksi. Case: Rovaniemi, Joulupukin kotikaupunki – Tie Rovaniemen uuteen imagoon. Lapin elämysteollisuuden osaamiskeskus (LEO), Matkailun ja elämystuotannon klusteriohjelma (OSKE). Joulukuu 2010. Haettu 4.9.2014 osoitteesta [http://87.108.50.97/relis/REL_LIB.NSF/0/34722DD716210FADC22577FC003A743B/\\$FILE/rovaniemi-joulupukin-kotikaupunki.pdf](http://87.108.50.97/relis/REL_LIB.NSF/0/34722DD716210FADC22577FC003A743B/$FILE/rovaniemi-joulupukin-kotikaupunki.pdf)
- Tervo-Kankare, K. (2011). Christmas tourism in the light of changing climate. Teoksessa M. Nuttall, H. Strauss & K. Tervo-Kankare (toim), *Society, environment and place in northern regions* (s. 119–127). University of Oulu, Thule Institute.
- Tervo-Kankare, K. (2012). *Climate change awareness and adaptation in nature-based winter tourism. Regional and operational vulnerabilities in Finland*. (Nordica Geographical Publications, Volume 41:2). Oulu.
- Tervo-Kankare, K. (2013). Ilmastonmuutos ja sopeutuminen luontoon perustuvassa talvimatkailussa Suomessa – alueellisia ja toiminnallisia haavoittuvuuksia. *Matkailututkimus*, 9(2), 53–59.
- Tervo-Kankare, K. Hall, C. M. & Saarinen, J. (2013). Christmas tourists' perceptions to climate change in Rovaniemi, Finland. *Tourism Geographies*, 15(2), 292–317.